

การจัดการความรู้ในการสร้างรูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้าง

ความเข้มแข็งให้กับระบบนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

นายประทีป ทองด้วง¹ นายจตุพร ขาวมะลิ²

1. บทนำ

กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีบทบาทหน้าที่ในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา รวมถึงประสาน ส่งเสริม สนับสนุน ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และพัฒนาเกี่ยวกับหลักสูตร การสอน กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล สื่อและนวัตกรรม มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ให้กับโรงเรียนในสังกัด 183 โรงเรียน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากอัตราศึกษานิเทศก์ที่มีอยู่ 13 คน หรือสัดส่วน 1 : 14 โดยประมาณแล้วพบว่า ไม่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีความหลากหลายของ โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่กระจายในพื้นที่ 8 อำเภอของจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งเป็นเขตบริการได้ โดยตรงอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องหาวิธีการให้ศึกษานิเทศก์ที่มีอยู่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่าง สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำกับกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ให้ความสำคัญกับใช้การจัดการความรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมการนิเทศตาม ภารกิจให้บรรลุเป้าหมายคุณภาพการศึกษาโดยการใช้ “การจัดการความรู้ในการสร้างรูปแบบนิเทศ การศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2” เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณลักษณะ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน รวมถึงผลลัพธ์ที่คาดหวังตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ

---

1 ผอ.สพป.สุราษฎร์ธานี เขต 2 : ผู้วิจัย

2 รองผอ.สพป.สุราษฎร์ธานี เขต 2 : ผู้วิจัย

2.วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อจัดการความรู้ในการสร้างเกณฑ์คุณภาพการจักระบบนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

2.2 เพื่อจัดการความรู้ในการสร้างรูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

2.3 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

3. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดวิธีดำเนินการเป็น 2 ระยะ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 ระยะเวลาการดำเนินการในช่วงปิดภาคเรียนที่ 2/2560 (1เมษายน – 15 พฤษภาคม 2561) และภาคเรียนที่ 1/2561 (16 พฤษภาคม 2561 - 30 กันยายน 2561) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 สร้างเกณฑ์คุณภาพการจักระบบนิเทศภายในโรงเรียน กระทำโดยการศึกษาวเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชุมถอดบทเรียนศึกษานิเทศก์ ใช้ผลการศึกษาเอกสารและผลการประชุมถอดบทเรียนยกร่างเกณฑ์ ตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์คุณภาพที่ยกร่างโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 15 คน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นที่ 2 สร้างรูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบนิเทศภายในโรงเรียน โดยจัดการความรู้ศึกษานิเทศก์เรื่องเกณฑ์และวิธีใช้เกณฑ์ มอบหมายภารกิจศึกษานิเทศก์ 13 คน จัดทำแผนนิเทศโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาที่รับผิดชอบ 19 เครือข่าย 183 โรงเรียน ดำเนินการนิเทศตามแผน ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์นิเทศระหว่างนิเทศ 1 ครั้ง ประชุมถอดบทเรียนศึกษานิเทศก์หลังสิ้นสุดแผนนิเทศระยะที่ 1 เพื่อระบุต้นแบบ “รูปแบบการนิเทศการศึกษา ขั้นที่ 3 ยืนยันรูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบนิเทศภายในโรงเรียน โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 15 คน และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการนิเทศการศึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 2 ระยะเวลาการดำเนินการในภาคเรียนที่ 2/2561 (1 พฤศจิกายน 2561 - 30 เมษายน 2562) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ทดลองใช้รูปแบบ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิจัยและขนาดประชากรกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม อย่างละ 26 โรงเรียน ตามแนวทางของ นาสตาซี และ เซนซูล (Nastasi and Schensul อ้างถึงใน ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559 : 43) และของไมลีส และ ฮูเบอร์แมน (Miles and Huberman อ้างถึงใน ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559 : 35-36) ก่อนประชุมชี้แจงและจัดการความรู้ศึกษานิเทศก์เรื่องรูปแบบที่ได้จากระยะที่ 1 และมอบหมายให้ศึกษานิเทศก์จัดทำแผนนิเทศโรงเรียนกลุ่มทดลองในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ที่กระจายในเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบ 19 เครือข่าย ตามกรอบแนวทางของรูปแบบและเป้าหมายความสำเร็จของเกณฑ์ ปฏิบัติการนิเทศตามแผน และประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์นิเทศระหว่างนิเทศ 2 ครั้ง ขั้นที่ 2 ประเมินผลการใช้รูปแบบ โดยมอบหมายให้ศึกษานิเทศก์เก็บข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์คุณภาพการจักระบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทุกโรงเรียน และประเมินความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อการนิเทศของโรงเรียนหรือการสอนของครูแล้วแต่กรณี โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของครูและนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจากข้อมูล 10 มิถุนายน 2561 โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน (Robert V.Krejcie and Eayle W.Morgan อ้างถึงใน ชติยาภรณ์ เจริญวัฒน์อนันต์. 2555 : 20) ก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์และแปลผลตามเกณฑ์คุณภาพการจักระบบการนิเทศ และดำเนินการเปรียบเทียบค่าร้อยละของผลการประเมินกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และเปรียบเทียบค่าร้อยละของความเห็นของศึกษานิเทศก์ถึงความเหมาะสมและไม่เหมาะสมของรูปแบบผ่านเวทีการประชุมสรุปบทเรียนหลังสิ้นสุดแผนการนิเทศในระยะที่ 2 ขั้นที่ 3 สรุปผลและเผยแพร่รูปแบบการนิเทศการศึกษา กระทำโดย ประชุมคณะวิจัยเพื่อสรุปผลการประเมินรูปแบบและปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่อง ก่อนจัดทำรายงานผลและเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบและนำไปประยุกต์ใช้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การสร้างเกณฑ์คุณภาพการจักระบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยเครื่องมือ 4 ชุด คือ (1) กรอบประเด็นสนทนา “คุณลักษณะโรงเรียนที่มีความเข้มแข็งในการนิเทศภายในโรงเรียน” ใช้ประกอบการประชุมถอดบทเรียนของศึกษานิเทศก์ ลักษณะเป็นประเด็นคำถามประกอบการสนทนากลุ่มของศึกษานิเทศก์ 2 ประเด็นคำถาม (2) แบบตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์คุณภาพการจักระบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ใช้ประกอบการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ ลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ ควบคู่กับการให้ความเห็นเพิ่มเติมในแต่ละประเด็นรายการ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบว่า ในแต่ละระดับคุณภาพเหมาะสมหรือไม่ และต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร 5 ประเด็นตรวจสอบ และถามเกี่ยวกับระดับคุณภาพขั้นต่ำที่เห็นว่าโรงเรียนมีความเข้มแข็งในการนิเทศภายใน 1 ประเด็นตรวจสอบ และในส่วนท้ายของเครื่องมือเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างอิสระ (3) เครื่องบันทึกเสียงและภาพการประชุม (5) การจดบันทึกข้อมูล (Note taking)

4.2 การสร้างรูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วยเครื่องมือ 3 ชุด คือ (1) กรอบประเด็นสนทนา “รูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน” ใช้ประกอบการประชุมถอดบทเรียน (After Action Review : AAR) ของศึกษานิเทศก์ ลักษณะเป็นประเด็นคำถามปลายเปิด 3 คำถาม (2) เครื่องบันทึกเสียงและภาพการประชุม และ(3) การจดบันทึกข้อมูล (Note taking)

4.3 การยืนยันรูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วยเครื่องมือ 3 ชุด คือ (1) แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน ใช้ประกอบการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ ลักษณะเครื่องประกอบไปด้วยองค์ประกอบของรูปแบบ 4 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบจะมีประเด็นย่อยๆ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสม ลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ควบคู่กับการให้ความเห็นเพิ่มเติมในแต่ละประเด็นย่อยๆ ว่าต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร และมีข้อย่อยที่เว้นว่างให้ผู้ทรงคุณวุฒิเติมประเด็นย่อยของรูปแบบในแต่ละองค์ประกอบเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม และในตอนท้ายของเครื่องมือเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศอย่างอิสระ (2) เครื่องบันทึกเสียงและภาพการประชุม และ(3) การจดบันทึกข้อมูล (Note taking)

4.4 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วยเครื่องมือ 4 ชุด คือ (1) แบบเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์คุณภาพการจัดระบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ลักษณะเป็นทั้งแบบเก็บรวบรวมข้อมูลและแบบประเมินสภาพจริงของการดำเนินงานในเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่วนบนของแบบเก็บข้อมูลเป็นคำถามปลายเปิด ให้ศึกษานิเทศก์ผู้เก็บข้อมูลระบุชื่อโรงเรียน และชื่อเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เก็บข้อมูล ส่วนเนื้อหาการตรวจสอบมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ประกอบด้วยประเด็นการตรวจสอบ 10 ประเด็น แต่ละประเด็นให้ตรวจสอบว่า มีหรือไม่มี ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ และให้ระบุร่องรอย/หลักฐาน เชิงประจักษ์สนับสนุนการตรวจสอบ (2) แบบประเมินความพึงพอใจของครูต่อการนิเทศภายในของโรงเรียน ประกอบไปด้วยคำถาม 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบประเมิน โดยให้เติมคำในช่องว่างสั้นๆ ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการนิเทศภายในโรงเรียน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการติดตามตรวจสอบและประเมินผล และด้านการปรับปรุงพัฒนา รวม 19 คำถาม แต่ละคำถามมีระดับความพึงพอใจในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ให้ครูผู้ตอบแบบสอบถามใช้ตรวจสอบโดยเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความพึงพอใจ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นคำถามปลายเปิดให้ครูผู้ตอบแบบสอบถามเขียนตอบได้ตามความสมัครใจ (3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อผลการจัดการเรียนการสอนของครูที่รับการนิเทศ ประกอบไปด้วยคำถาม 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน โดยให้เติมคำในช่องว่างสั้นๆ ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครูตามมาตรฐานกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 9 คำถาม แต่ละคำถามมีระดับความพึงพอใจในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามใช้ตรวจสอบโดยเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความพึงพอใจ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นคำถามปลายเปิดให้นักเรียนเขียนตอบได้ตามความสมัครใจ (4) กรอบประเด็นคำถาม เพื่อใช้ประกอบการประชุมถอดบทเรียนของศึกษานิเทศก์หลังการการใช้และประเมินผลการศึกษา รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียนในระยะที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิด 3 คำถาม

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการสร้างเกณฑ์คุณภาพการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมการถอดบทเรียน ”คุณลักษณะโรงเรียนที่มีความเข้มแข็งในการนิเทศภายในโรงเรียน” ของศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 และการตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์คุณภาพการจักระบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ข้อสรุปของ “เกณฑ์คุณภาพการจักระบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2” ที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบไปด้วย 5 ระดับคุณภาพ ดังนี้

- ระดับคุณภาพ 1 ไม่มีการนิเทศภายในหรือมีแต่ไม่เป็นระบบ
- ระดับคุณภาพ 2
  - (1) มีคณะกรรมการนิเทศเป็นลายลักษณ์อักษร
  - (2) มีการวิเคราะห์ความต้องการรับการนิเทศของครูและบุคลากรในโรงเรียน
  - (3) มีแผนนิเทศภายในฯ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ฯ
  - (4) แผนนิเทศภายในฯ ระบุถึงขอบข่าย วัตถุประสงค์ และเทคนิคหรือวิธีการที่ชัดเจนเหมาะสม และเป็นไปได้ ปฏิทินการนิเทศ เครื่องมือการนิเทศ วิธีการติดตามและประเมินผลการนิเทศสมบูรณ์ชัดเจน
- ระดับคุณภาพ 3 ผ่านเกณฑ์วัดระดับ 2 และ
  - (1) มีเครื่องมือการนิเทศตามที่ระบุไว้ในแผนนิเทศ
  - (2) มีการปฏิบัติตามแผนนิเทศฯ
  - (3) มีการประเมินผลการนิเทศ การสรุป
  - (4) มีการรายงานผลการการนิเทศ
- ระดับคุณภาพ 4 ผ่านเกณฑ์วัดระดับ 3 และ
  - (1) มีกิจกรรมถอดบทเรียนและผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ด้านการนิเทศภายใน
  - (2) ร้อยละ 80.00 – 89.99 ของผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจต่อการนิเทศ และ
  - (3) ร้อยละ 80.00 – 89.99 ของนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนของครูที่ได้รับการนิเทศ

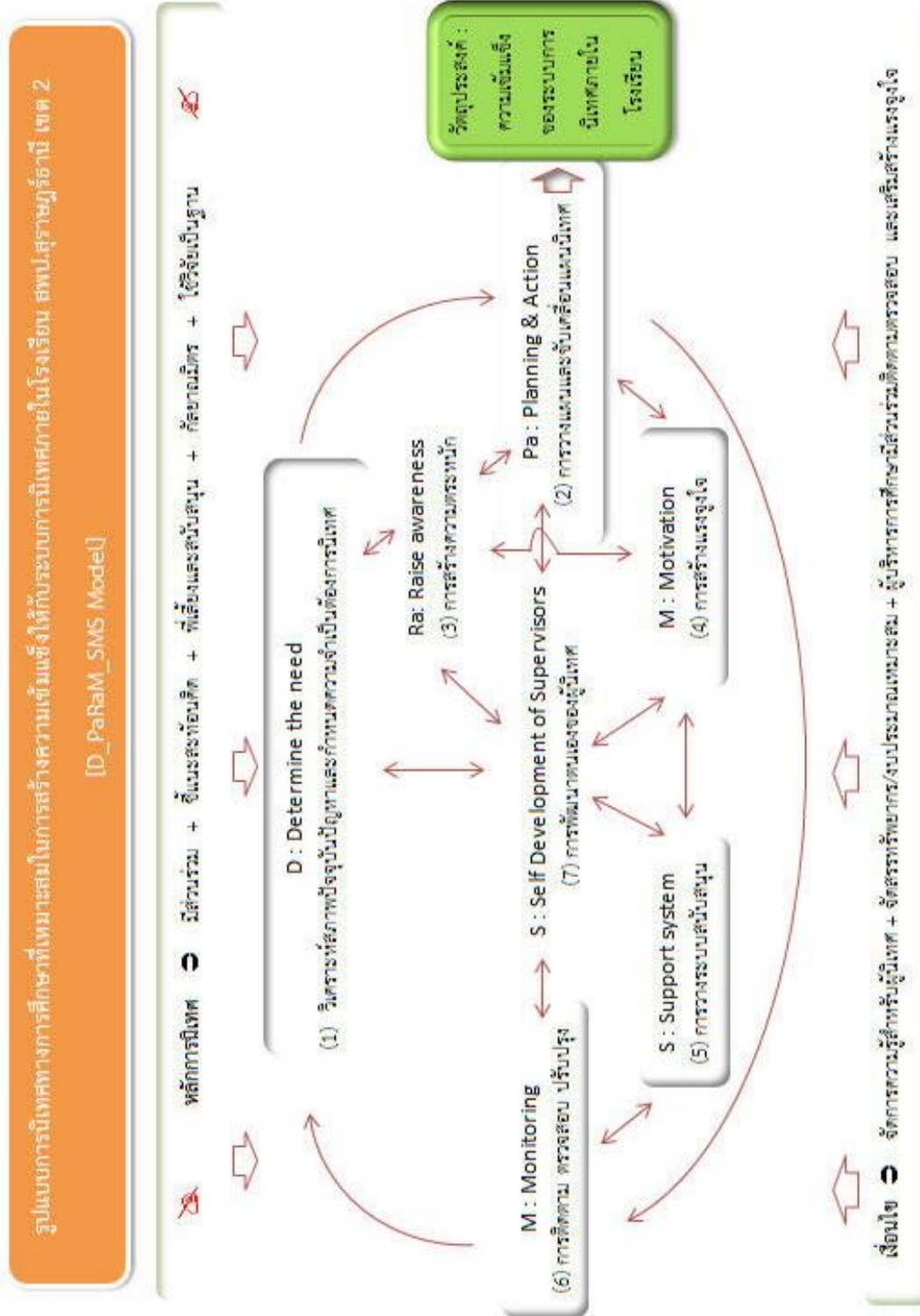
○ ระดับคุณภาพ 5 ผ่านเกณฑ์วัดระดับ 4 และ

- (1) ตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไปของผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจต่อการนิเทศ และ
- (2) ตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไปของนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนของครูที่ได้รับการนิเทศ

5.2 ผลการสร้างรูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และผลการถอดประสบการณ์ความสำเร็จจากการปฏิบัติการนิเทศของศึกษานิเทศก์ หลังสิ้นสุดแผนนิเทศระยะที่ 1 จัดทำเป็นร่างเป็นต้นแบบของ “รูปแบบการนิเทศทางการศึกษาที่เหมาะสมในสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 และให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะโดยการใช้เครื่องมือตรวจสอบและสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบรูปแบบการนิเทศทางการศึกษาที่เหมาะสมในสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิภายใต้ชื่อ “D_PaRaM_SMS Model” ดังแผนภาพ

แผนภาพ รูปแบบการนิเทศทางการศึกษาที่เหมาะสมในสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบการนิเทศ
ภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

จากแผนภาพ อธิบายรายละเอียดของรูปแบบได้ดังนี้

1) หลักการ

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 มีที่ตั้งกระจายในพื้นที่บริการตามชุมชนต่างๆ ในเขตพื้นที่ 8 อำเภอของจังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่ละโรงเรียนมีความหลากหลายในเชิงบริบท มีข้อจำกัด และสภาพปัญหาที่ไม่เหมือนกัน เป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์หรือบุคลากรของเขตพื้นที่การศึกษาจะเข้าไปนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง และตรงประเด็น ปัญหา จำเป็นที่จะต้องสร้างให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งในการนิเทศภายในโรงเรียน สามารถนิเทศภารกิจงานด้วยตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้พัฒนา “รูปแบบการนิเทศทางการศึกษาที่เหมาะสมในสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2” โดยประยุกต์ใช้หลักการนิเทศแนวใหม่ ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักการในการนิเทศ 5 ประการ ได้แก่

1.1) การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในกระบวนการนิเทศทั้งระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์กำหนดประเด็นนิเทศ การวางแผนนิเทศ การปฏิบัติการณ์นิเทศ และการตรวจสอบประเมินผลการนิเทศ รวมไปถึงการสรุปรายงานผลและนำข้อเสนอแนะไปใช้ในการพัฒนางานในหน้าที่

1.2) การชี้แนะสะท้อนคิด (Reflective Coaching) หมายถึง กระบวนการในการให้คำแนะนำ หรือให้คำปรึกษา พร้อมกระตุ้นให้เกิดการคิดไตร่ตรองทบทวน (Reflective Thinking) พินิจวิเคราะห์และพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบโดยใช้สติและมีสมาธิ ทำให้ได้ทบทวนและสะท้อนการกระทำของตน (Reflective Practice) ช่วยให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงงานและการแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเทคนิคการปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจ, การฟังมากและพูดน้อย, การไม่เป็นผู้ตัดสิน, การใช้คำถามเพิ่มความเห็นอกเห็นใจ, การวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์, การสนับสนุนให้ลองวิธีใหม่ๆ, การให้ข้อเสนอแนะเท่าที่จำเป็น, การกระตุ้นให้มีการพูดคุย, การกระทำอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน, การทำให้ผู้รับ การโค้ชรู้สึกว่าเป็นเจ้าของความคิดและการกระทำนั้น ฯลฯ

1.3) การเป็นที่เลี้ยงและผู้สนับสนุน (Mentoring and Supporting) หมายถึง การให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนเพื่อให้มีศักยภาพการทำงานสูงขึ้น โดยผู้ให้คำปรึกษามีบทบาทเป็นที่เลี้ยง (Mentor) ทำหน้าที่ (1) แนะนำกลุ่มผู้รับการดูแล (Mentee) ในการพัฒนา หรือแก้ปัญหาและอุปสรรคการทำงาน โดยให้ Mentee ตัดสินใจ และเลือกแนวทางในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง (2) เป็นพันธมิตรที่คอยให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็ง โดยวิธีการให้ผู้รับการดูแลเล่าปัญหาโดยจะฟังอย่างตั้งใจ เห็นอกเห็นใจและให้ข้อมูลความเห็นทั้งด้านดีและด้านที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างตรงไปตรงมาและเป็นมิตร (3) เป็นผู้กระตุ้นให้กลุ่มผู้รับการดูแล ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และอนาคตของสถานศึกษาว่าจะไปทิศทางใด และจะขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างไร (4) เป็นผู้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ทำให้มีแนวทางในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ และสามารถให้แนวทางแก่กลุ่มผู้รับการดูแล Mentee ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด และผู้เชื่อมโยง Mentee กับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจะสามารถช่วยให้ Mentee เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานได้ (5) เป็นผู้ทำหน้าที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้รับการดูแล Mentee ได้มีโอกาสแสดงความสามารถเป็นที่ประจักษ์

1.4) ความเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง การนิเทศที่ผู้นิเทศนำหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 มาผสมผสานในกิจกรรมการนิเทศ ซึ่งจะทำให้ผู้นิเทศมีคุณลักษณะที่น่าเคารพนับถือ กล่าวคือ มีความรู้ ภูมิปัญญา ประพฤติดี เป็นผู้ฝึกหัดอบรมตนอยู่เสมอ สามารถสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้รับการนิเทศได้อย่างดีมีคุณธรรม คือ การอดทน ตั้งใจนิเทศด้วยความเมตตา จริงใจ มีความรู้จริง ใจกว้าง และนิเทศได้แจ่มแจ้งชัดเจน

1.5) การวิจัยเป็นฐาน (Research Based Supervision) เป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบ P-A-O-R (Plan-Action-Observe-Reflect) โดยค้นหาปัญหาและแนวทางพัฒนาโรงเรียนแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา รวมถึงการค้นหา และพัฒนานวัตกรรมที่จะใช้แก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนร่วมกับครู ผู้นิเทศจะร่วมคิด ร่วมทำ รวมถึงเป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้กับผู้รับการนิเทศในโรงเรียนอย่างกัลยาณมิตร โดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะสะท้อนคิด (Reflective Coaching) เพื่อร่วมกันกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนทุกมิติ ให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นแนวทางในการเริ่มต้นพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำวิจัยปฏิบัติการร่วมกับครูหรือบุคลากรในโรงเรียน นั่นคือ ทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต่างทำวิจัยปฏิบัติการโดยมีขั้นตอนและกระบวนการที่ชัดเจน

2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

3) ระบบงานและกลไกการนิเทศ

การขับเคลื่อนกระบวนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สู่ความสำเร็จ คือ “สร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน” ได้กำหนดกลไกการขับเคลื่อนไว้ 7 ระบบงาน ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันดังแสดงไว้ในแผนภาพ โดยมีกรอบรายละเอียดเบื้องต้นในแต่ละระบบงาน ดังนี้

3.1) D : Determine the need ⇨ การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา

และกำหนดความจำเป็นต้องการในการนิเทศการศึกษาในการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบนิเทศภายในสถานศึกษา

- พัฒนารฐานข้อมูลของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายการนิเทศทั้งข้อมูลพื้นฐาน สารสนเทศเชิงคุณภาพและเชิงพัฒนา
- วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศด้านนโยบาย และข้อมูลสารสนเทศด้านสภาพปัจจุบันปัญหา เพื่อ “ระบุประเด็นปัญหา” ที่ต้องดำเนินการแก้ไขหรือพัฒนา

- วิเคราะห์สาเหตุของประเด็นปัญหาร่วมกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการนิเทศ
- กำหนดทางเลือกในการแก้ไขหรือพัฒนาในแต่ละประเด็นปัญหาร่วมกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการนิเทศ โดยเน้นการใช้นวัตกรรมการนิเทศซึ่งอยู่ในรูปของเทคนิค รูปแบบ วิธีการ หรือสื่อการเรียนการสอนและสื่อทางการบริหาร

3.2) Pa : Planning & Action ⇔ การจัดทำแผนและการปฏิบัติตามแผนนิเทศการศึกษา

- การวางแผนนิเทศการศึกษา
  - กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการนิเทศ
  - กำหนดกิจกรรม/โครงการ หรือเทคนิควิธีการนิเทศ
  - กำหนดปฏิทินการนิเทศ
  - กำหนดและพัฒนาเครื่องมือการนิเทศ
  - กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผลการนิเทศ
  - อื่นๆ
- การปฏิบัติตามแผนนิเทศการศึกษา
  - นิเทศรายบุคคล/รายโรงเรียน
  - นิเทศมากกว่าหนึ่งโรงเรียนหรือรายเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - นิเทศทางไกลแบบสื่อสารทางเดียว
  - นิเทศทางไกลแบบสื่อสารสองทาง
  - อื่นๆ

3.3) Ra : Raise Awareness ⇨ การสร้างความตระหนัก การสื่อสาร และ

สร้างความเข้าใจ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

- ชี้แจงความจำเป็นและแนวทางการสร้างความความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในให้โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายการนิเทศทราบอย่างน้อย 3 ช่องทาง
- พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน
- ร่วมสร้างข้อตกลงในการนิเทศระหว่างผู้นิเทศการศึกษากับโรงเรียนที่รับการนิเทศ
- สร้างกระแสความเคลื่อนไหวของนิเทศภายในผ่านทางช่องทางการสื่อสารอย่างน้อย 3 ช่องทางอย่างต่อเนื่อง
- อื่นๆ

3.4) M : Motivation การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนางาน

- การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของครู บุคลากรทางการศึกษาศึกษานิเทศก์ และโรงเรียนอย่างน้อย 3 ช่องทางอย่างต่อเนื่อง
- การยกย่องเชิดชูเกียรติโรงเรียน/บุคคลที่ประสบความสำเร็จระดับเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา หรือในระดับที่สูงกว่า
- อื่นๆ

3.5) S : Support System ⇨ การวางระบบสนับสนุน ส่งเสริมและ

การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการนิเทศ

- จัดกระบวนการให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนโดยพัฒนาศูนย์เครือข่ายการนิเทศ (เขตพื้นที่การศึกษา) ให้สามารถสนับสนุนการนิเทศภายในของโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง
- สร้าง/สนับสนุนการสร้าง และ/หรือพัฒนาเครือข่ายการนิเทศให้สามารถสนับสนุนการนิเทศภายในของโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 เครือข่าย

- จัดทำฐานข้อมูลโดยการเชื่อมโยงฐานความรู้ (Knowledge Bases) เกี่ยวกับนิเทศภายในโรงเรียนการบริหารจัดการศึกษา หลักสูตรและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของเขตพื้นที่การศึกษา (World Wide Web / Web Board)
- สร้าง พัฒนา และเชื่อมโยงฐานความรู้ (Knowledge Bases) เกี่ยวกับนิเทศภายในโรงเรียนการบริหารจัดการศึกษา หลักสูตรและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของเขตพื้นที่การศึกษา (World Wide Web / Web Board)
- สนับสนุน ส่งเสริมการใช้เครือข่ายสังคมหรือชุมชนเว็บ (social network) ในรูปแบบต่างๆ เช่น บล็อก (Blog) เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ฯลฯ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- อื่นๆ

3.6) M : Monitoring ⇨ การติดตาม ตรวจสอบการนิเทศการศึกษา

- จัดระบบและกำกับติดตามกลไกการขับเคลื่อนแยกเป็นรายระบบงานของรูปแบบการนิเทศการศึกษา
- จัดระบบและกำกับติดตามช่วยเหลือในการยกระดับความเข้มแข็งในการจัดระบบนิเทศภายในโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์นิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน หรือการจัดกลุ่มโรงเรียนในลักษณะอื่นที่เห็นว่าเหมาะสม
- ติดตามการรายงานผลการนิเทศภายในของโรงเรียน
- ติดตามการนำผลการกำกับติดตามไปใช้ปรับปรุงกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
- ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์นิเทศการศึกษาในกลุ่มของศึกษานิเทศก์
- รายงานผลกิจกรรม/โครงการนิเทศโดยกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง
- การนำผลการวิจัย/นิเทศไปใช้ปรับปรุงพัฒนา

3.7) S : Self Development of Supervisors ⇨ การพัฒนาตนเองของ

ผู้นิเทศ ให้ก้าวทันต่อสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียนที่เป็นเป้าหมาย การนิเทศ ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของประเทศและสังคมโลก โดยจัดทำ แผนพัฒนาตนเองและพัฒนาตนเองด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย

- การศึกษาด้วยตนเอง
- การเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงาน/การวิจัยพัฒนางาน
- การฝึกอบรม
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มศึกษานิเทศก์
- อื่นๆ

4) เงื่อนไขการนำไปรูปแบบไปใช้

- 4.1) การจัดการความรู้สำหรับผู้นิเทศให้มีความรู้ในเรื่องหลักการ เทคนิควิธีการในการนิเทศตามรูปแบบการนิเทศทางการศึกษาที่เหมาะสมในสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
- 4.2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นในการนิเทศการศึกษาอย่างเหมาะสมและเพียงพอกับความจำเป็นต้องการสำหรับการปฏิบัติการนิเทศ
- 4.3) ผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมถึงผู้อำนวยการกลุ่ม/หน่วย ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 2 ร่วมติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการปฏิบัติงานของโรงเรียน และของศึกษานิเทศก์ ให้เป็นไปตามแผนนิเทศ รวมถึงเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของโรงเรียนและศึกษานิเทศก์อย่างเป็นระบบ

5.3 ผลการศึกษาการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

5.3.1 ผลการประเมินการใช้รูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนกลุ่มทดลอง มีผลการประเมินผ่านเกณฑ์คุณภาพการจัดการระบบนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา (ได้ระดับคุณภาพ 4 และ 5) ร้อยละ 80.77 ในขณะที่โรงเรียนกลุ่มควบคุม ไม่มีโรงเรียนใดผ่านเกณฑ์คุณภาพการจัดการระบบนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา

5.3.2 ผลการถอดบทเรียนของศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่นิเทศโดยใช้รูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า ศึกษานิเทศก์ ร้อยละ 100 เห็นว่า รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน มีความเหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยเห็นว่า รูปแบบการนิเทศการศึกษา มีข้อดีหรือจุดเด่นในเรื่องของ การช่วยให้โรงเรียนมีแผนและแนวทางในการนิเทศภายในที่เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน มากที่สุด รองลงมาคือ ทำให้โรงเรียนผู้บริหารโรงเรียน และครูมีข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องแม่นยำและสามารถนำไปแก้ปัญหาหรือพัฒนาได้ตรงประเด็น ช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาเกิดความกระตือรือร้น และ ช่วยให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญของการนิเทศ ตามลำดับ และเห็นว่า มีปัญหาอุปสรรคในเรื่องของ ระยะเวลาในการทดลองใช้น้อยเกินไป มากที่สุด รองลงมาคือ ผู้นิเทศมีภาระงานซ้ำซ้อน

6. การอภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการจัดการความรู้ในการสร้างเกณฑ์คุณภาพการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เห็นได้ว่าเกณฑ์คุณภาพการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา สามารถอธิบายได้ถึงกระบวนการจัดบริการการศึกษาที่ครอบคลุมนิยามความหมาย และหลักการของการนิเทศภายใน ผ่านทางระดับคุณภาพที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ได้อย่างลงตัว เมื่อพิจารณาจากคำอธิบายระดับคุณภาพ 2 – 4 เห็นได้ว่าครอบคลุมระบบงานตามวงจรเดมมิง (Deming Cycle) ที่สอดคล้องกับกระบวนการนิเทศแนวใหม่ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561 : 134) นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มเติมในส่วนของผลลัพธ์เบื้องต้นจากผลการนิเทศไว้ในระดับคุณภาพ 4 และ 5 นั่นคือ ความพึงพอใจของครูผู้รับการนิเทศ และความพึงพอใจของนักเรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับการนิเทศ ซึ่งทำให้เกณฑ์ดูน่าเชื่อถือมากขึ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการสร้างเกณฑ์ฯ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของมาแล้วในระดับหนึ่ง ประกอบผ่านกระบวนการจัดการความรู้ของศึกษานิเทศก์ ที่ถือกันว่าเป็นผู้ที่มีหน้าที่และประสบการณ์ตรงกับภาระงานในเรื่องนี้ นอกจากนี้ยังผ่านการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมโดยใช้เครื่องมือการตรวจสอบและการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน และกระบวนการจัดการศึกษาอย่างหลากหลายตำแหน่งหน้าที่ เห็นได้ว่า “เกณฑ์คุณภาพการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา” ที่สร้างขึ้นมาเป็นจุดเริ่มต้นและเป้าหมายสุดท้ายของการสร้างรูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน สอดคล้องกับที่ วิมล จันทร์แก้ว (2555 : 95-178) ได้วิจัยพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยกำหนดขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้นตอน และจัดให้ “การวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์” เป็นขั้นตอนแรก ก่อนที่จะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป คือ สร้างรูปแบบ ทดลองใช้รูปแบบ พัฒนารูปแบบ และประเมินผลรูปแบบ โดยยึด “คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์” ที่สังเคราะห์ในขั้นตอนแรกเป็นเป้าหมายความสำเร็จของขั้นตอนอื่นๆ

6.2 จากผลการสร้างรูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

6.2.1 ได้มีการกำหนดองค์ประกอบไว้ 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบงานและกลไก และเงื่อนไขการนำไปใช้ สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการตามที่ วัชรศักดิ์ สงค์ปาน (2558 : 23) จิราพรรณ เมืองเจริญ (2555) กวีส์ (Keeves อ้างถึงใน ปิยนานู สิงห์ชู, 2555) และ พิสนุ พงศ์ศรี (2550 : 29-30) ได้สรุปไว้

6.2.2 ในขณะที่ในส่วนขององค์ประกอบของระบบงานและกลไก ซึ่งกำหนดกลไกการขับเคลื่อนไว้ 7 ระบบงาน ภายใต้ชื่อ “D_PaRaM_SMS Model” อันประกอบไปด้วย (1) Determine the need : D การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและกำหนดความจำเป็นต้องการในการนิเทศการศึกษา (2) Planning & Action : Pa การจัดทำแผนและการปฏิบัติตามแผนนิเทศการศึกษา (3) Raise Awareness : Ra การสร้างความตระหนัก การสื่อสาร และสร้างความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง (4) Motivation : M การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนางาน (5) Support System : S การวางระบบสนับสนุน ส่งเสริมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการนิเทศ (6) Monitoring : M การติดตาม ตรวจสอบการนิเทศการศึกษา และ (7) Self Development of Supervisors : S การพัฒนาตนเองของผู้นิเทศ มีส่วนคล้ายคลึงกับวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ เตือนใจ รักษาพงศ์ และคณะ (2550 : 55-56) ที่มีข้อค้นพบจากการวิจัยว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ (1) ด้านการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) ด้านกระบวนการจัดการความรู้ และ (3) ด้านปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ และและยังสอดคล้องกับงานวิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครู เขตการศึกษา 5 อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ 3 ของ ยุพิน ยืนยง (2553 : 136-251) ที่พบว่า กระบวนการนิเทศมี 4 ขั้นตอน คือ Classifying : C การคัดกรองความรู้ ความสามารถ ทักษะที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ การวิจัยชั้นเรียน การเลือกวิธีนิเทศเหมาะสมสำหรับครูแต่ละกลุ่ม Information : I การให้ความรู้ก่อนนิเทศ Proceeding : P การประชุมก่อนสังเกต สังเกตการสอน ประชุมหลังสังเกต Evaluating : E การประเมินผลการนิเทศ โดยมีการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน อย่างไรก็ตาม การที่รูปแบบนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 กำหนดกลไกการขับเคลื่อนไว้มากถึง 7 ระบบงาน

ซึ่งมากกว่างานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง เนื่องจากเป็นระบบงานและกลไกของรูปแบบที่ใช้ขับเคลื่อนจากภายนอกโรงเรียน คือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่มุ่งวางระบบการพัฒนาแบบองค์รวมด้านการนิเทศภายในโรงเรียนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นประเด็นปัญหาหรือความต้องการพัฒนาต่อยอดให้เป็นจุดเด่นของโรงเรียน

6.3 จากผลการศึกษาการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่พบว่า โรงเรียนกลุ่มทดลอง มีผลการประเมินผ่านเกณฑ์คุณภาพการจักระบบนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา (ได้ระดับคุณภาพ 4 และ 5) เพียงร้อยละ 80.77 อาจเป็นเพราะ เกณฑ์คุณภาพการจักระบบนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ออกแบบมาให้มีการดำเนินการมากกว่า 1 วงรอบ โดยหากจะพิจารณาจากระดับคุณภาพ 4 ซึ่งเป็นระดับที่ยอมรับว่า มีความเข้มแข็งของระบบนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนต้องมีกิจกรรมถอดบทเรียน และมีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) หมายความว่า โรงเรียนต้องมีการดำเนินการมาแล้วอย่างน้อย 2 วงรอบ ฉะนั้นโรงเรียนที่ได้ระดับคุณภาพนี้ต้องมีการจักระบบนิเทศภายในที่มีคุณภาพมาแล้วในระดับหนึ่งอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเป็นการยากหากโรงเรียนไม่เคยจักระบบนิเทศภายในที่เป็นรูปธรรมมาก่อนและดำเนินการจักระบบในครั้งแรก แล้วครูและนักเรียนจะมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการมากถึงร้อยละ 80 หรือสูงกว่า ในอีกแง่มุมหนึ่งการที่โรงเรียนกลุ่มทดลองมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์คุณภาพการจักระบบนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา (ได้ระดับคุณภาพ 4 และ 5) ร้อยละ 80.77 ก็ถือว่าสูงมากแล้ว หากจะเปรียบเทียบกับสภาพก่อนดำเนินการ เห็นว่า นอกจากผู้บริหารโรงเรียนแล้ว ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบจะเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้การจักระบบนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาประสบความสำเร็จจมากน้อยเพียงใด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

7.1.1 การนำรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียน ไปใช้ในทางปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาต้องให้ความสำคัญและจัดการเรื่องสำคัญต่อไปนี้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่ การจัดการความรู้สำหรับผู้นิเทศ การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเหมาะสม การมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการอย่างต่อเนื่องของผู้บริการศึกษา รวมถึงการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของโรงเรียนและศึกษานิเทศก์อย่างเป็นระบบ

7.1.2 ศึกษานิเทศก์ บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรนำรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียนไปประยุกต์ใช้ เพื่อต่อยอดการพัฒนาในการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบนิเทศภายในของโรงเรียนอื่นๆ ให้ครบทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาการศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

7.1.3 ศึกษานิเทศก์ บุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหารการศึกษา ควรนำข้อมูลข้อสรุปที่ได้จากการนิเทศจากการทดลองใช้รูปแบบ ไปใช้ประกอบการวางแผนต่อยอดโรงเรียนกลุ่มทดลองให้เป็นโรงเรียนต้นแบบสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอื่นๆ

7.1.4 ผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดเป็นนโยบายให้ศึกษานิเทศก์ บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้เพื่อต่อยอดการพัฒนาในการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบนิเทศภายในโรงเรียนที่รับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดในการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลประจำปี จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียนการนิเทศ ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

7.1.5 ผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดจัดระบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดในการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลประจำปี จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียนการนิเทศภายในโรงเรียน ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับระบบการนิเทศการศึกษาและการนิเทศภายในโรงเรียนในครั้งต่อไป

7.2.1 เนื่องจากเกณฑ์คุณภาพการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ที่สร้างขึ้นมาสำหรับสร้างรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียนสามารถใช้ได้ดีในช่วงเวลาช่วงหนึ่งเท่านั้น เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง หรือโรงเรียนมีพัฒนาการ หรือโรงเรียนมีคุณภาพในการบริหารจัดการมากขึ้น ก็มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเกณฑ์คุณภาพดังกล่าว จึงจำเป็นที่จะต้องมีการวิจัยและพัฒนาเกณฑ์ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

7.2.2 เนื่องจากการจัดการความรู้ในการสร้างรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียนครั้งนี้ มีระยะเวลาในการศึกษาการใช้รูปแบบค่อนข้างน้อย จึงควรมีการศึกษาผลการใช้ซ้ำกับกลุ่มเป้าหมายเดิมหรือกลุ่มเป้าหมายใหม่โดยใช้เวลาในการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 2 วนรอบ หรือ 2 ภาคเรียนหรือมากกว่า นอกจากนี้ ยังควรศึกษาผลการใช้รูปแบบต่อเนื่อง โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินตามเกณฑ์คุณภาพการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษากับคุณภาพของนักเรียนว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่อย่างไร

7.2.3 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ทดลองใช้เฉพาะกลุ่มทดลองเพียง 26 โรงเรียน จึงควรนำเกณฑ์คุณภาพการนิเทศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ไปต่อยอดการวิจัยเชิงประเมินเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนของทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ให้ได้ข้อมูลในการวางแผนสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการนิเทศภายในโรงเรียนอันจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชติยาภรณ์ เจริญวัฒน์อนันต์. 2555. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาการวางแผนประชาสัมพันธ์ในการรับ
นักศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา :
คณะวิศวกรรมศาสตร์.
- จิราพรรณ เมืองเจริญ. (2555). หลักการและแนวคิดในการวิจัยพัฒนารูปแบบ. สืบค้นจาก
<https://drjirapan.wordpress.com/2012/01/19/หลักการและแนวคิดในการวิจัยพัฒนารูปแบบ/>
(20 เมษายน 2561).
- เตือนใจ รักษาพงศ์ และคณะ (2550 ตุลาคม – 2551 มีนาคม). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อ
การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.
วารสารการบริหารการศึกษา. 2(1) : 55-67
- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559, ตุลาคม – ธันวาคม). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่าง
สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ. 29(2) : 32 - 48
- ปิยนฎ ลิงห์ชู. (2555). แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/503317>
(20 เมษายน 2561)
- พิสนุ พองศรี. (2550). การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
บริษัท พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์ จำกัด.
- ยุพิน ยืนยง. (2553). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยใน
ชั้นเรียนของครู เขตการศึกษา 5 อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรศักดิ์ สงค์ปาน. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการประกันคุณภาพ
ภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

วิมล จันทรแก้ว. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต
มหาวิทยาลัยรังสิต.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561). หลักสูตรและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์.
กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.